

УДК 378.147

БОГУШ Людмила –
викладач кафедри педагогіки,
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
e-mail: milabogush@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАГІСТРІВ З МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Одна із найважливіших проблем освітньої діяльності на сучасному етапі – невідповідність рівня підготовки майбутніх фахівців потребам суспільства та їхньої готовності до професійного розвитку. Ринок праці нестабільний, схильний до кон'юнктурних коливань і вища школа не завжди вчасно і належним чином реагує на такі зміни.

Саме тому, сутність реформування сучасної вищої школи – перехід на підготовку компетентних, висококваліфікованих фахівців, здатних приймати самостійні рішення і здійснювати управлінську діяльність після закінчення вузу, тобто у повній мірі бути готовими до професійно-практичної діяльності.

У нових соціально-економічних умовах змінюється вимога до самого освітнього процесу. Вузівська освіта – це не тільки передача знань, умінь і навичок, а їхня диференціація, синтез та актуалізація. Важливим є і те, як зазначає Н. А. Лоншакова [1], що образ професії як когнітивне та емоційне утворення у, певній мірі, змінює систему загальних орієнтирів у суспільній та індивідуальній свідомості майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Філософські та психологічні засади дослідження феномену професійної кар'єри репрезентовано в роботах таких науковців, як О. Бодальов, С. Джанер'ян, Е. Зеєр, А. Маркова, Л. Мітіна, Є. Могильовкін, О. Молл, О. Садон, О. Цариценцева та ін. У вітчизняній психолого-педагогічній науці, соціальній та управлінській психології професійна кар'єра розглядається у зв'язку з такими поняттями: «професійний життєвий шлях», «професійна самореалізація», «професійне самовизначення» (Є. Головаха, Г. Нікова, М. Пряжников, В. Сафін, С. Чистякова). Теоретичні та технологічні моделі кар'єрного просування розкрито у працях О. Бодальова, Е. Зеєра, І. Лотової, Т. Невструєвої, Ю. Стрелкова.

Аналіз досліджень свідчить, що цілісне вивчення індивідуальних особливостей загального розвитку особистості, виявлення її професійної спрямованості, ціннісних орієнтацій, мотивів, характеру, темпераменту,

потреб, інтересів є необхідним при формуванні готовності майбутніх фахівців до реалізації професійної кар'єри.

Метою статті є розкриття та обґрунтування основні аспекти формування готовності майбутніх фахівців з міжнародної інформації до реалізації професійної кар'єри.

Виклад основного матеріалу дослідження. У професійному розвитку майбутніх фахівців надзвичайно важливими є два основні завдання: формування операційної сторони діяльності (професійних знань, навичок, умінь і мислення) та особистісної сфери (мотивів і інтересів, професійно значущих якостей тощо). Однак не можна забувати про стимулювання мотивації майбутніх фахівців, вплив на ставлення до дійсності, створення у них необхідних психічних станів з урахуванням індивідуальних особливостей особистості.

Зазначаючи сутність професійної освіти, М. С. Корольчук акцентує увагу на формуванні особистості професіонала на основі наукових знань, умінь і навичок. Професійна підготовка фахівців у ВНЗ становить складний комплекс необхідних різноманітних умов для гармонійного розвитку особистості.

Головну увагу, як зазначає М. А. Міропольська, має бути сконцентровано на особистості майбутнього фахівця, так як від того, яке значення має для нього професія, як він ставиться до інших людей, до себе, залежить успішність професійної діяльності і реалізація кар'єри.

В часі нинішніх перетворень у суспільстві, затребуваний той тип особистості, який здатний оцінити себе і свою діяльність, вміти конструювати свою майбутню професійну стратегію і особистісний ріст. Для такого варіанту розвитку особистості необхідна перш за все психолого-педагогічний супровід і підтримка.

Аналізуючи результати наукових досліджень можна виділити три групи психолого-педагогічних умов успішного формування готовності магістрів з міжнародної інформації до реалізації професійної кар'єри.

До умов першої групи відносяться такі: розуміння магістрами значущості своєї

майбутньої професії і вимог, які ставляться у суспільстві до фахівця цієї галузі; позитивна мотивація до самоствердження в студентському колективі; цілеспрямованість у пізнавальній та практичній діяльності під час навчального процесу; адекватна самооцінка своїх особистісних якостей і ступеня підготовленості до майбутньої практичної діяльності після закінчення вузу; прагнення до вдосконалення професійних якостей і особистості в цілому.

До умов другої групи належать: чітке усвідомлення викладацьким та керівним складом вищого навчального закладу сучасних вимог до підготовки фахівців, вивчення і об'єктивна оцінка рівня підготовленості студентів до професійної діяльності після закінчення вузу, ступеня сформованості у них відповідних професійних якостей; планування та організація навчально-виховного процесу з урахуванням зазначених вимог; морально-психологічна мобілізація магістрів на оволодіння знаннями відповідно до навчальних програм; спонукання студентів до безперервного вдосконалення своїх позитивних якостей, знань, навичок і умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності за фахом.

До числа умов третьої групи, обумовлених спільною діяльністю студентів і викладачів, слід віднести: єдність поглядів, установок, загальне прагнення до реалізації навчальних програм на високому рівні, до максимальної результативності всіх видів діяльності у ВНЗ; професійну спрямованість взаємодії викладачів і студентів; позитивні взаємини між суб'єктами навчального процесу, взаєморозуміння і взаємоповага; використання у професійній підготовці магістрів можливостей сучасного цифрового освітнього середовища.

Діяльність студентів має конкретну внутрішню структуру: мету, мотиви, способи.

В якості найважливіших (системоутворювальних) чинників особистості, готової до реалізації професійної кар'єри, на думку Е.Ф. Зеєра, є професійна спрямованість особистості. Професійна спрямованість складається із наступних компонентів: мотиви, ціннісні орієнтації, професійна позиція, професійне самовизначення. При цьому «на різних етапах становлення ці компоненти мають різне змістове наповнення, обумовлене характером провідної діяльності і рівнем професійного розвитку особистості» [4].

Формування мотивів, як справедливо зазначає Н. П. Максимчук, так само, як і системи цілей і намірів, відбувається одночасно із формуванням потреб. Потреба та інші компоненти (інтереси, цілі, наміри)

стають стійкішими за рахунок більш глибокого пізнання перспективи майбутньої професії й трансформацією даної потреби майбутнього фахівця у конкретні мотиви.

Професійна спрямованість, як вказує Л. І. Божович, обумовлена тими якостями особистості, її поглядами, прагненнями, переживаннями, що уже сформувалися до даного часу. Б. Ф. Ломовим професійна спрямованість визначається як інтегральна властивість особистості, яка характеризує ставлення людини до обраної професії. Фактор професійної спрямованості відіграє значну роль, як при підготовці майбутніх фахівців, так і визначає успіх у майбутній професійній діяльності. А. П. Поплавська зазначає, що спрямованість визначає інтерес до професії, бажання успішно займатися нею і зреалізувати професійну кар'єру. Саме характер діяльності, якою займається особистість, виступає в якості критерію сформованості професійної спрямованості, яка передбачає наявність устремлень особистості та її готовність до успішної професійної діяльності. Автор вважає особистісну професійну спрямованість провідною серед суб'єктивних чинників, що сприяють досягненню вершини професійної діяльності та реалізації професійної кар'єри.

У процесі розвитку професійної спрямованості магістри – майбутні фахівці з міжнародної інформації проходять декілька етапів.

Початковий етап: студент зовні приймає рішення освоїти конкретну професію, маючи емоційний настрій, епізодичний, ситуативний інтерес, однак у нього немає самостійності, і не проявляється ініціатива.

Другий етап: студент має фіксовану установку на професію і більш стійкі інтереси; у нього проявляються схильності, однак більше його цікавлять практичні сторони навчального матеріалу; у нього проявляється почуття впевненості в собі, самостійність; формується почуття відповідальності.

Третій етап: студент має тверду установку на професію, проявляє особливу захопленість, як практичним так і теоретичним аспектами навчального матеріалу; відбувається самоствердження особистості через професійну діяльність.

Четвертий ступінь: захоплення своєю професією; особистість і професійна діяльність зливається в єдине ціле: професійна спрямованість формується при наявності великих здібностей до обраної професії, відзначається висока професійна майстерність та наявність професійного ідеалу.

Таким чином, формувати професійну спрямованість студентів – значить стимулювати їхнє позитивне ставлення до майбутньої професії, прагнення підвищувати

свою кваліфікацію після закінчення вузу, реалізувати професійну кар'єру.

Зазвичай мотиви, що являються базовими для професійної спрямованості, неоднорідні за походженням та характером зв'язку із професією. У даному аспекті правомірно виділити такі групи мотивів: перша група – мотиви, що виражають потребу в тому, що становить основний зміст професії; друга група мотивів пов'язана із відображенням особливостей професії в суспільній свідомості (мотиви престижу, суспільної значущості професії, соціального статусу); третя група мотивів виражає раніше сформовані потреби особистості, актуалізовані при взаємодії з професією (мотиви саморозкриття і самоствердження, матеріальні потреби, особливості характеру, звичок); четверту групу складають мотиви, які виражають особливості самосвідомості особистості в умовах взаємодії з професією (переконаність у власній придатності, у наявності потенціалом, у наявності твердженні «моє покликання»).

Таким чином, психологічними механізмами професійної спрямованості особистості можуть виступати складна багаторівнева структура мотивів, цінностей, особистісних переконань, що визначають професійно-важливі якості, які забезпечують реалізацію професійної кар'єри.

Виховання передбачає формування життєвих позицій, професійних і кар'єрних цінностей, ідеалів і цілей, визначення ступеня їхньої узгодженості та несуперечності. Виховання може бути дієвим, якщо переходить в самовиховання та стимулює власну активність.

Таким чином, у формуванні готовності майбутнього фахівця з міжнародної інформації до реалізації професійної кар'єри велику роль відіграє самовиховання. Професійне самовиховання – свідомо, цілеспрямовано, систематична діяльність особистості щодо розвитку і вдосконалення у себе якостей, відповідних суспільно значимого моральному ідеалу, а також здібностей, умінь і навичок, необхідних для обраної професії та реалізації кар'єрних планів.

Потреба у професійному самовихованні є показником соціальної зрілості особистості, ступінь якої визначається невідповідністю її професійної підготовки вимогам суспільства. Установка на самовиховання в зв'язку із підготовкою до майбутньої професії сприяє тому, що отримана інформація майбутніми фахівцями сприймається, оцінюється і використовується відповідно до завдань формування у себе професійних якостей та готовності до реалізації професійної кар'єри.

Особистість, обираючи професію, як би проектує свою мотиваційну структуру на

структуру факторів, пов'язаних із професійною діяльністю. У процесі освоєння професії відбувається трансформація структури мотиваційної сфери суб'єкта діяльності, причому зі зміною рівня професіоналізації змінюється і система професійних мотивів. Тобто, навіть високий рівень здібностей не може компенсувати низьку мотивацію до навчання або її відсутність і, таким чином, не може гарантувати успішність професійної діяльності та реалізацію кар'єрного росту.

У процесі формування готовності майбутніх фахівців до професійної кар'єри структурним елементом мотиваційного компоненту виступають перспективи. Потреби, захоплення та інтереси студента виникають на основі усвідомлення перспектив і адекватної оцінки ступеня неузгодженості вимог перспектив з цінностями та бажаннями. На основі загальнозначимих перспектив формуються світогляд та погляди, переконання та ідеали, система цілей та установок, наміри до реалізації професійної кар'єри.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Таким чином, ефективне формування готовності майбутніх фахівців з міжнародної інформації до реалізації професійної кар'єри, базується на дотриманні визначених нами основних позицій педагогічного супроводу: формування та підтримка стійкої професійної спрямованості особистості майбутнього фахівця на успішну кар'єру в обраній сфері діяльності; розвиток ціннісного ставлення до майбутньої професії, інтересу до неї, розвиток потреби в реалізації кар'єрних досягненнях; розвиток та удосконалення рефлексивних умінь, спрямованих на аналіз і оцінку власної діяльності, своїх можливостей, формування образу «Я» як суб'єкта, орієнтованого на реалізацію професійної кар'єри; формування емоційної стійкості, цілеспрямованості, розвиток навичок самоконтролю.

Перспективне дослідження даної проблеми передбачає вивчення методик діагностики та моніторингу професійної придатності майбутніх фахівців, що впливає на процес успішної реалізації професійної кар'єри.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Лоншакова Н. А. Региональный вуз и рынок труда: Проблема адаптации // Социс. – 2003, № 1 – С. 68–72.
2. Корольчук М. С. Теорія і практика професійного психологічного відбору: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 536 с.

3. Міропольська М. А. Професійна орієнтація як основа формування та побудови професійної кар'єри / М. А. Міропольська // Бюл. Ін-ту підготов. кадрів держ. служби зайнятості України, 2004. – № 2. – С. 17–19.

4. Зеер Э. Ф. Психология профессионального развития: Учебное пособие для вузов / Э. Ф. Зеер – М.: Academia, 2007. – 238 с.

5. Максимчук Н. П. Основи психолого-педагогічної діагностики: навч. посіб. / Н. П. Максимчук. – Кам'янець-Поділ., 2002. – 51 с.

REFERENCES

1. Lonshakova, N. A. (2003). *Regional'nyy vuz i rynok truda: Problema adaptatsii*. [Regional higher educational institution and labor market: Adaptation problem]. Moscow.

2. Korolchuk, M. S. (2006). *Teoriya i praktyka profesiynoho psykholohichnoho vidboru*. [Theory and practice of professional psychological selection]. Kyiv.

3. Myropilska, M. A. (2004). *Profesiyna oriyentatsiya yak osnova formuvannya ta pobudovy profesiynoyi karyery*. [[Professional orientation as the basis for the formation and construction of a professional career]. Kyiv.

4. Zeyer, E. F. (2007). *Psikhologiya professional'nogo razvitiya*. [Psychology of Professional Development]. Moscow.

5. Maksymchuk, N. P. (2002). *Osnovy psykholoho-pedahohichnoyi diahnostryky*. [Fundamentals of psychological and pedagogical diagnostics]. Kamyanetz-Podilskyi.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БОГУШ Людмила Андріївна – викладач кафедри педагогіки, Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука.

Наукові інтереси: підготовка магістрів міжнародної інформації

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BOGUSH Lydmyla Andriivna – Lecturer of the Department of Pedagogy International University of Economics and Humanities named after Stepan Demianchuk.

Circle of scientific interests: preparation of master in international information.

Рецензент – д. п. н. професор Стратан-Армишкова Т. Б.
Стаття надійшла до редакції 28. 09. 2018 р.

УДК 370

БРЮХАНОВА Тетяна Сергіївна – викладач кафедри фізичного виховання і спорту Донбаської державної машинобудівної академії e-mail pednauk@ukr.net

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ОСНОВІ СПОРТИВНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Статистичний аналіз відвідування практичних занять з фізичного виховання у вищих навчальних закладах України свідчить про досить негативне ставлення студентів до фізичного виховання і спорту, ведення здорового і активного способу життя.

Таке негативне ставлення сучасної молоді до занять з фізичного виховання можна змінити, модернізуючи процес фізичного виховання, використовуючи нове сучасне спортивно-орієнтоване фізичне виховання студентів у вищих навчальних закладах (ВНЗ) України.

Сучасні підходи в освіті вимагають радикальних змін у використанні освітніх технологій навчально-виховного процесу студентської молоді та інтеграції її в європейський і світовий освітній простір. Одним із таких напрямків впровадження сучасних освітніх технологій можуть бути використані спортивно-орієнтовані технології

[2]. Розробка єдиної концепції вирішення проблеми вдосконалення системи освіти на якісно новий рівень розвитку обумовлена розробкою і впровадженням в систему освіти студентської молоді нових педагогічних технологій, що означає створення особливих умов і формування у студентів навичок самовдосконалення на тлі виховання мотивації, інтересу до систематичних відвідувань навчальних занять по фізичному вихованню і спорту [5].

Спортивно-орієнтоване фізичне виховання студентів як особлива галузь фізичної культури спрямоване на зміцнення здоров'я, підвищення розумової працездатності й успішності під час навчання, тривалої творчої активності та життєдіяльності сучасної студентської молоді. Спортивно-орієнтоване фізичне виховання студентів сприяє зростанню і вдосконаленню всебічного і гармонійного розвитку та використання набутих рухових якостей майбутньої трудової, побутової та